

**Міністерство освіти і науки України
Приватний вищий навчальний заклад
“Медико-Природничий Університет”**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
«ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ»**

Миколаїв 2025

Латинська мова та медична термінологія: [Електронний ресурс] : методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів спеціальності І5 Медсестринство / Приватний вищий навчальний заклад «Медико-Природничий Університет»; укладач: Д.М. Красноголов – Електронні текстові дані (1 файл: 135 КБ). Миколаїв: ПВНЗ МПУ. 2025. 41 с.

Рецензент: Людмила Володимирівна Водяна, кандидат філологічних наук, доцент.
Чорноморський національний університет імені Петра Могили, факультет філології,
викладач кафедри романо-германської філології та перекладу з німецької мови

Методичні вказівки до проведення практичних занять містять стислий виклад матеріалу, необхідного для засвоєння у рамках дисципліни «Фізична реабілітація». Методичні рекомендації містять тематику практичних занять з фізіотерапії, методику проведення заняття, питання для перевірки засвоєного матеріалу, ситуаційні задачі та тестові завдання.

ЗМІСТ

1. Вступ. Алфавіт. Вимова букв «Уу», «Jj», «Сс»	3
2. Фонетика. Класифікація звуків, їх вимова. Буквосполучення	5
3. Наголос. Довгота і короткість другого складу	6
4. Граматичні категорії дієслова: особа, число, дієвідміна, стан, час. Неозначена форма. Знаходження основи дієслова. Наказовий спосіб. Словникова форма дієслова	8
5. Тема: Теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану (Praesens indicative active et passive)	10
6. Іменник (Nomen substantium). загальні відомості	12
7. Іменники II відміни	14
8. Прикметники першої групи (I-II відмінків)	15
9. Словотвір. Структура медичних термінів. Способи словотворення. Частки в назвах лікарських речовин і препаратів.....	17
10. Рецепт як документ. Структура і форма рецепта. Рецептурні скорочення.....	19
11. Назви хімічних елементів, оксидів, солей, кислот. Лікарські форми. Виписування рецептів	21
12. Іменники III відміни. Основна ознака іменників III відміни. Рівноскладові і нерівно складові іменники. Родові закінчення. Виняток з правил роду.....	23
13. Приголосна група іменників III відміни, її відмінювання. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни	25
14. Мішана та голосна група іменників III відміни, їх відмінювання. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни	26
15. Узгодження прикметників I групи з іменниками III відміни Виписування рецептів. ...	27
16. Прикметники II групи. Поділ прикметників II групи на три підгрупи. Родові закінчення.	28
17. Узгодження прикметників II групи з іменниками 1-3 відмін.....	29
18. Узгодження прикметників II групи з іменниками 1-3 відмін.....	30
19. Іменники IV відміни. Основна ознака іменників IV відміни. Відмінкові закінчення. Вживання родового і знахідного відмінків однини і множини при виписуванні рецептів.	31
20. Іменники V відміни. Основна ознака іменників V відміни. Рід іменників. Словникова форма. Відмінкові значення	32
21. Ступені порівняння прикметників. Утворення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Вживання ступенів порівняння прикметників в медичній термінології	33
22. Числівники. Кількісні і порядкові числівники до 10. Числівники-префікси в анатомічній, фармацевтичній термінології. Займенники в рецептурі. Вирази із займенниками в рецепті	34
23. Дві групи прислівників. Прислівники, які вживаються в рецептурі. Прийменники. Сполучники. Читання та аналіз спеціальних текстів.....	35
24. Прислів'я та крилаті вирази. Читання та аналіз спеціальних медичних текстів	36

Практичне заняття № 1

ТЕМА: «ВСТУП. АЛФАВІТ. ВИМОВА БУКВ «УУ», «JJ», «СС»

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Сучасна медична наука, і практика ставлять підвищені вимоги до навчання в медичному вузі, зокрема до вивчення латинської мови, які полягають в тому, щоб надати всьому навчальному процесу термінологічної спрямованості.

У галузі медицини латинська мова ніколи не втрачала своїх позицій як «цехова мова», яка й на сучасному етапі продовжує слугувати ефективним й економним інструментом професійної комунікації, невід'ємним атрибутом фахового мовлення, одним із показників професійної компетентності.

Таким чином, медична освіта неможлива без оволодіння основами латини, про що свідчать і відомі з давніх часів крилаті вислови: «Nom est medicina sine lingua Latina» («Немає медицини без латинської мови») або «Invia est medicina via sine lingua Latina» («Непрохідний є в медицині шлях без латинської мови»).

Для оволодіння знаннями з медицини в першу чергу необхідно отримати знання з елементарного курсу латинської фонетики, як бази для засвоєння навичок правильного читання і писання літер алфавіту. Вміння правильно вимовляти літери, буквосполучення, дифтонги дасть можливість в подальшому вивчити основи латинської граматики, найуживаніші латинські медичні вирази та афоризми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 9-17.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

*Вправа 1. Прочитайте вголос, зверніть увагу на вимову дифтонгів **ae, oe, ai, eu**:*

Octoestrolum, Oestradiolum, Haematogenum, paediatr, idaeus, oedema, aër, Aëvitum, pro roentgeno, purpureus, Aurum, aureus, Raunatinum, Rheum, Hippophaë, seu, praescribere, auctor, Foeniculum, Eucalyptus, Hierochloë, Leucogenum, Eucommia, Crataegus, audire, luteus, Aloë.

*Вправа 2. Прочитайте, зверніть увагу на вимову диґрафів **ch, ph, th, rh**: chole, Phosphorus, Thea, rhizoma, Rheum, Orthosiphon, Chlorum, Rhamnus cathartica, Lithium, Chamomilla, phobia, Rhus, Thiopentalum, Thyreoidinum, pharmacopoea, charta, Chenopodium, Schizandra, Mentha, China.*

*Вправа 3. Прочитайте, зверніть увагу на вимову букви **c**:*

cera, scatula, sacculus, coeruleum, Citrus, Cacao, Cucurbita, cytologia, Tetracyclinum, Cimicifuga, bacca, baccae, baccarum, baccis, medicus, medici, medico, Ricinus, Acacia, cito, salicylicus, vaccinum, decoctum, Cinnamomum camphora, Cassia, Calendula, Centaurea cyanus, cum, acidum, gummi Armeniacae.

*Вправа 4. Прочитайте, зверніть увагу на вимову букв **j, i**:*

majalis, Iodum, medicatus, jecur, jaborandi, Juniperus, Juglans, Iodinolum, adjuvans, major, Triticum, Linum.

*Вправа 5. Прочитайте, зверніть увагу на вимову буквосполучень **qu, ngu**:*

Quercus, quinque, aqua, liquefactum, lingua, unguentum, Sanguisorba, sublingualis.

ЗАПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Скільки букв у латинському алфавіті?
2. Яка буква ніколи не вживається у словах грецького походження?
3. Яка буква вживається тільки у словах грецького походження?
4. Що таке дифтонг? Скільки дифтонгів у латинській мові? Назвіть і вимовте їх.
5. Що таке диграф? Назвіть і вимовте диграфи, які вживаються у латинській мові.
6. Якими буквами передається на письмі звук [i]?
7. Як вимовляється буква **c**? В яких позиціях?
8. Як може вимовлятися буква **s**? В яких позиціях?
9. Як вимовляється буква **l**?
10. Назвіть особливість вживання букви **q**.
11. Як читається буквосполучення **ti**?

Практичне заняття № 2

ТЕМА: «ФОНЕТИКА. КЛАСИФІКАЦІЯ ЗВУКІВ, ЇХ ВИМОВА. БУКВОСПОЛУЧЕННЯ»

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Латинська мова належить до числа стародавніх письмових мов індоєвропейської системи. Знання стародавніх мов допомагає свідомо розуміти мову як систему, інтерпретувати основні індоєвропейські мовні категорії, краще орієнтуватися в загальнолінгвістичних проблемах.

Латинська мова знаходить широке застосування у медичній лексичі.

Для здобуття навичок правильного читання і написання букв, буквосполучень, головною метою є вивчення теми «Фонетика».

Вивчивши латинський алфавіт, студенти оволодівають навичками вимови та письма голосних і приголосних. Знання цієї теми дає уяву про те, що латинська мова є основою медичної термінології, отже, одним із важливих компонентів сучасної медичної науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 17-24.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

*Вправа 1. Прочитайте, зверніть увагу на вимову диграфів **ch, ph, th, rh**: chole, Phosphorus, Thea, rhizoma, Rheum, Orthosiphon, Chlorum, Rhamnus cathartica, Lithium, Chamomilla, phobia, Rhus, Thio pentalum, Thyreoidinum, pharmacopoea, charta, Chenopodium, Schizandra, Mentha, China.*

Вправа 2. Прочитайте, поясніть правила читання, виділіть грецькі терміноелементи, де це можливо:

Synoesrolum, arvensis, liquor, Anaesthesinum, Norsulfazolum, Iodolipolum, glykaemia, coquere, extractum, butyrum, officina, basis, pinguis, Strophanthus, antiquus, exemplar, elixir, Periploca, infusum, Erythromycinum, Cyclopropanum, Scopolia, gratiola, frictio, inhalatio, saepe, aegrota, gargarisma, mensa, vasa, Doxycyclinum, Diaphylli' num, Dexamethason, Dipyridamolum, Cycloplatin, Dihydral, hypertrophia, dystonia, synthesis, Diaethylstilboestrolum, Syntocain, Pyranal, injectio.

Лексичний мінімум

aegrota, ae f – хвора ampulla, ae f – ампула aqua, ae f – вода capsula, ae f – капсула herba, ae f – трава Iodum, i n – йод

medicina, ae f – медицина planta, ae f – рослина tabuletta, ae f – таблетка

Назви рослин

Belladonna, ae f – красавка, беладона

Mentha, ae f – м'ята

Rosa, ae f – шипшина, троянда

Valeriana, ae f – валеріана

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвати голосні літери латинського алфавіту і правила їх читання.
2. В яких коренях і префіксах вживається «у»?
3. Що називається дифтонгами? Які дифтонги є в латинській мові і як їх вимовляють?
4. Як читається буква «с»? Навести приклади.

Практичне заняття № 3

ТЕМА: «НАГОЛОС. ДОВГОТА І КОРОТКІСТЬ ДРУГОГО СКЛАДУ»

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Людина розмовляє і водночас дихає. Щоб розмовляючи людина могла дихати, слова вимовляються окремими невеликими частками, кожна така звукова частка супроводжується окремими поштовхами видихуваного з легенів повітря.

Частка мовленнєвого потоку (частина слова), яку ми вимовляєм одним поштовхом видихуваного повітря, називається складом.

Наголос у латинській мові класичного періоду був музичним і його визначали за законом трьох складів. На жаль, через вихід латинської мови з розмовного ужитку кількісна характеристика голосного втратила своє значення і відчуті музичність мови стало неможливо, проте закон трьох складів залишається чинним.

У сучасних латинській мові наголос силовий або динамічний. Це означає, що наголошений склад вимовляють з більшою силою голосу.

Наголос у латинських словах ніколи не ставлять на першому складі від кінця слова. Винятками є афоризми, крилаті вислови та поетичні тексти.

Щоб навчитися правильно ставити наголос, необхідно добре володіти правилами довготи або короткості передостаннього складу латинського слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 24-27.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Прочитайте двоскладові слова, поставте наголос:

tuber горб, ramus гілка, collum шия, vena вена, genu коліно, cornu ріг, nervus нерв, fossa ямка, thorax грудна клітка, gaster шлунок, tendo сухожилок, margo край, concha раковина, alpha альфа, dolor біль, cysta кіста, morbus хвороба, pasta паста, pulvis порошок, aqua вода.

Вправа 2.

Визначте довготу чи короткість другого складу з кінця. Поставте наголос:

Scapula лопатка, cranium череп, gingiva ясна, maxilla верхня щелепа, fovea ямка, foramen отвір, facies поверхня, cartilago хрящ, oculus око, palpebra повіка, fascia фасція, ganglion нервовий вузол, anterior передній, urethra уретра, profundus глибокий, externus зовнішній, peritoneum очеревина, canalis канал, recessus закуток, digitus палець, venosus венозний, foveola ямочка, orbita орбіта, unguentum мазь, suppositorium супозиторій, Beladonna беладона, valetudo здоров'я, maximus найбільший, systema система, substantia речовина, pancreas підшлункова залоза, Althaea алтея, habitus зовнішній вигляд, operatio операція, melanoma меланома, gangraena гангрена.

Вправа 3.

Вкажіть довготу або короткість суфікса. Поставте наголос:

frontalis лобовий, clavicula ключиця, hepaticus печінковий, fractura перелом, lacticus молочний, insanabilis невилковний, infectiosus інфекційний, concentratus концентрований, ruptura розрив,

ciliaris війковий, oblongatus довгастиий, ulnaris ліктьовий, fibrosus фіброзний, ventriculus шлуночок, acusticus слуховий, fluidus рідкий, thyroideus щитоподібний, phalangeus фаланговий, perforatus проколотий, planum площина, tuberculosus туберкульозний, incisura вирізка, petrosus кам'янистий, osseus кістковий, cuboideus кубоподібний, chloricus хлоратний, centralis центральний, palmaris долонний, oculus око

Вправа 4.

Прочитайте словосполучення, звертаючи увагу на наголос:

apex dentis верхівка зуба, vesīca fellea жовчний міхур, ligamentum longitudināle повздожня зв'язка, muscūlus depressor м'яз опускач, canālis pterygoideus крилоподібний канал, cavitas abdominis порожнина живота, auris interna внутрішнє вухо, vena circumflexa огинальна вена, regio cervicālis шийна ділянка, costa secunda друге ребро, medulla spinālis спинний мозок, musculus biceps двоголовий м'яз, paries anterior передня стінка, vena ventriculi sinistri вена лівого шлуночка, facies fibulae articularis суглобова поверхня маломілкової кістки, lobi glandulae thyroideae частки щитоподібної залози, margo pedis lateralis латеральний край стопи, sulcus corporis callosi борозна мозолистого тіла, vasa lymphatica membri superioris лімфатичні вузли верхньої кінцівки.

ЗАПИТАННЯ ДЛЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. В яких випадках S читається як українська З?
2. Які буквосполучення зустрічаються в словах латинської мови і як вони читаються?
3. В якому випадку ti читається як ці?
4. Як читаються словосполучення ch, ph, gh, th і в яких словах вони зустрічаються?
5. Як визначити довготу чи короткість голосного?
6. Назвіть правила постановки наголосу.
7. Назвіть довгі суфікси іменників та прикметників.
8. Назвіть короткі суфікси іменників та прикметників.
9. Назвіть особливості постановки наголосу у словах грецького походження.

Практичне заняття №4

ТЕМА: ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ДІЄСЛОВА: ОСОБА, ЧИСЛО, ДІЄВІДМІНА, СТАН, ЧАС. НЕОЗНАЧЕНА ФОРМА. ЗНАХОДЖЕННЯ ОСНОВИ ДІЄСЛОВА. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ. СЛОВНИКОВА ФОРМА ДІЄСЛОВА

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Латинська мова сьогодні об'єднує не тільки народи і культуру, але й професії.

Уся сучасна фізична, хімічна, біологічна та загальнотехнічна термінологія має греко-латинське підґрунтя. Найчастіше латиною користуються медики. Анатомічна, гістологічна, клінічна та фармакологічна термінологія на 97% базується на латинських назвах.

У медичній термінології дієслова вживають головним чином у рецептурі. Тому основну увагу в нашому курсі приділяють вивченню тих форм, що вказують на прохання або наказ (форми наказового й умовного способів). Головною метою заняття є навчитися визначати дієвідміну і основу дієслова, активного і пасивного станів. Уміти утворювати особові форми теперішнього часу для всіх дієвідмін.

Форми умовного способу теперішнього часу активного і пасивного станів широко застосовують в рецептурі. У латинській мові умовний спосіб вживається частіше, ніж в українській.

При виписуванні рецепта медичний працівник повинен вміти правильно оформити латинську частину рецепта не припускаючись помилок при виписуванні, не завдаючи при цьому шкоди здоров'ю пацієнта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 28-31.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Визначте основу та дієвідміну дієслів.

Curo, are; scribo, ěre; moveo, ěre; linio, ire; audio, ire; do, are; vinco, ěre; scio, ire; formo, are; addo, ěre; dormio, ire; signo, are.

Вправа 2.

Поставте дієслова у форми наказового способу однини та множини.

Venio, ire; misceo, ěre; steriliso, are; praeparo, are; recipio, ěre; audio, ire; curo, are; salveo, ěre; verto, ěre; studeo, ěre.

Вправа 3.

Перекладіть латинською мовою.

Повтори двічі. Змішай, нехай утвориться паста. Видай в желатинових капсулах. Нехай буде простерилізовано. Змішай, нехай утвориться збір. Візьми. Нехай буде видано в ампулах.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Назвати правила наголосу в словах латинської мови.
2. В яких випадках голосний вважається довгим, а в яких - коротким?
3. Назвати суфікси, які за своєю природою завжди довгі.
4. Назвати суфікси, які за своєю природою завжди короткі.
5. Назвіть граматичні категорії дієслова.
6. З чого складається словникова форма дієслова?
7. На скільки дієвідмін поділяються латинські дієслова?
8. Як визначити дієвідміну?
9. Як визначити основу дієслова?
10. Назвіть особові закінчення однини та множини активного та пасивного стану теперішнього часу.
11. Як утворюються форми наказового способу?
12. Як утворюються форми умовного способу?

Практичне заняття №5

ТЕМА: ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ДІЙСНОГО СПОСОБУ АКТИВНОГО І ПАСИВНОГО СТАНУ (PRAESENS INDICATIVE ACTIVE ET PASSIVE)

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Вивчення латинської мови має велике значення у підготовці медичного спеціаліста середньої ланки, оскільки допомагає свідомо засвоювати і розуміти медичні терміни латинсько-грецького походження, з якими він зустрічатиметься і буде послуговуватися у своїй практичній діяльності. В медичній термінології дієслово вживається в основному в рецептурі і здебільшого із значенням наказу та прохання. Однак, часто в художній літературі зустрічаються крилаті латинські вислови, афоризми, прислів'я, в яких мають місце дієслівні форми. Щоб мати певне уявлення про ці форми, необхідно познайомитися з правилами утворення дієслів в теперішньому часі дійсного способу активного і пасивного станів, звертаючи дещо більшу увагу на третю особу однини і множини. У медичних навчальних закладах дієслово вивчається лише у теперішньому часі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 32-35.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Поставте дієслова у форми умовного способу 3 особи однини та множини латинською мовою. Додавати, розчиняти, формуватися, давати, позначати, змішувати, перегортати, повторювати, зберігати.

Вправа 2.

Змініть число у дієслівних формах.

Sterilisetur, audi, praeparat, fiant, dentur, dat, misceat, vale, repetit, signatur, nutriantur, student, videntur, sunt, signate.

Вправа 3.

Поясніть дієслівні форми. Перекладіть українською мовою.

Finiuntur, movēre, date, solvit, curet, habeatur, formantur, labora, student, dividitur, doce, velet, datur, valete, recipite, vodet, veniant, misceatur, solvantur.

Вправа 4.

Перекладіть українською мовою, звертаючись до словника.

Vita (est) brevis. Misce. Da. Signa. Adde asepticæ. Da tincturam Valerianæ. Da in vitro fusco. Misce, ut fiat pulvis. Tertium non datur. Salvete discipuli! Detur solutionem in ampullis. Vita nostra brevis est. Fiat lux. Medicus curat, natura sanat. Medice, cura te ipsum!

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Які ознаки дієслова в латинській мові?
2. Як визначається дієвідміна дієслова?
3. Які дієслова належать до I, II, III і IV дієвідмін?
4. Які форми має наказовий спосіб і як вони утворюються?
5. Назвіть граматичні категорії дієслова.

6. З чого складається словникова форма дієслова?
7. На скільки дієвідмін поділяються латинські дієслова?
8. Як визначити дієвідміну?
9. Як визначити основу дієслова?
10. Назвіть особові закінчення однини та множини активного та пасивного стану теперішнього часу.
11. Як утворюються форми наказового способу?
12. Як утворюються форми умовного способу?

Лексичний мінімум

I дієвідміна

curo, are лікувати
do, dare давати, видавати
praeparo, are готувати
servo, are зберігати
signo, are позначати
steriliso, are стерилізувати

II дієвідміна

misceo, ěre змішувати
salveo, ěre бути здоровим (використовується при вітанні)
valeo, ěre бути здоровим (використовується при прощанні)

III дієвідміна

addo, ěre додавати
diluo, ěre розчиняти
fio, ěti утворюватися
praescribo, ěre виписувати
recipio, ěre брати, взяти
repeto, ěre повторювати
solvo, ěre розчиняти
verto, ěre перегортати
vivo, ěre жити

IV дієвідміна

finio, ire закінчувати
audio, ire слухати

Практичне заняття №6

ТЕМА: ІМЕННИК (NOMEN SUBSTANTIVUM). ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поняття «іменник» у латинській мові має назву «nomen substantivum». Саме слово «substantivum» перекладається як «суть», «сутність», тобто іменник позначає суть істот, предметів, явищ. Іменники другої відміни складають велику частку серед загальної кількості іменників в латинській мові взагалі. Так, до іменників другої відміни належать більшість назв лікарських засобів та препаратів, а також майже всі назви хімічних елементів.

Назви органів тіла, хвороб, лікарських речовин рослинного, тваринного і неорганічного походження є словами латинського, грецького або такими, що складаються з латинських і грецьких терміноелементів. Щоб свідомо вивчати і краще запам'ятовувати медичні терміни, необхідно навчитися аналізувати ці слова.

Перед медичним працівником завжди стоїть завдання вміло оперувати клінічними та фармацевтичними термінами, не завдаючи при цьому шкоди здоров'ю пацієнту, а також вміти передбачити ускладнення, які можуть виникнути, у зв'язку з допущенням помилки при виписуванні рецепту. Часто від знання та вміння залежить прогноз життя та працездатність людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 36-42.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Визначте основу і відміну іменників:

Словникова форма	Відміна	Основа
genu, us n		
glandula, ae f		
tuberculum, i n		
ramus, i m		
pars, partis f		
apex, icis m		
os, ossis n		
facies, ei f		
ductus, us m		
canalis, is m		
mandibula, ae f		
nasus, i m		
systema, atis n		
cartilago, inis f		

Вправа 2.

Перекладіть українською мовою:

Vena linguae, articulatio genus, apex pulmonis, foramen vertebrae, costa colli, corpus costae, ligamentum scapulae, facies dentis, tuberculum ossis, ramus arteriae, collum scapulae, processus ossis, radix dentis, foramen apicis dentis.

Вправа 3.

Перекладіть латинською мовою:

Верхівка язика, тіло кістки, корінь легені, зв'язка коліна, верхівка зуба, артерія коліна, ріг хребця, горбок ребра, тіло артерії, отвір вени, м'яз шиї, шийка ребра, вена обличчя, відросток кістки, поверхня язика, м'яз лопатки, зв'язка верхівки зуба.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Назвати закінчення дієслів у третій особі однини і множини активного і пасивного стану.
2. Вживання дієслова *fiō, fieri* в рецептурних виразах.
3. Назвати види лікарських форм.
4. Що таке словникова форма іменника, зі скількох компонентів вона складається?
5. Які відмінки іменників ви знаєте?
6. На скільки відмін поділяються латинські іменники?
7. Як визначити відміну латинського іменника?
8. Як визначити основу латинського іменника?
9. Навіщо потрібно вміти визначати відміну та основу іменників?
10. Який порядок слів у анатомічному терміні із неузгодженим означенням?

Практичне заняття №7

ТЕМА: ІМЕННИКИ II ВІДМІНИ (DECLINATIO II)

ОБГРУТУВАННЯ ТЕМИ:

Поняття «іменник» у латинській мові має назву «nomen substantivum». Саме слово «substantivum» перекладається як «суть», «сутність», тобто іменник позначає суть істот, предметів, явищ. Іменники другої відміни складають велику частку серед загальної кількості іменників в латинській мові взагалі. Так, до іменників другої відміни належать більшість назв лікарських засобів та препаратів, а також майже всі назви хімічних елементів.

Назви органів тіла, хвороб, лікарських речовин рослинного, тваринного і неорганічного походження є словами латинського, грецького або такими, що складаються з латинських і грецьких терміноелементів. Щоб свідомо вивчати і краще запам'ятовувати медичні терміни, необхідно навчитися аналізувати ці слова.

Перед медичним працівником завжди стоїть завдання вміло оперувати клінічними та фармацевтичними термінами, не завдаючи при цьому шкоди здоров'ю пацієнту, а також вміти передбачити ускладнення, які можуть виникнути, у зв'язку з допущенням помилки при виписуванні рецепту. Часто від знання та вміння залежить прогноз життя та працездатність людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 49-50, 53-54.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Перекладіть на латинську мову:

1. Приготуй ліки і видай хворому!
2. Розчини цукор у воді!
3. З листя рослин готуються настої і відвари.
4. В рецепті є слова: "Видай у склянці".
5. Між зовнішніми і внутрішніми ліками є різниця.

Вправа 2.

Визначте рід іменників за закінченням

Nom. Sing. utērus, i...; clavicūla, ae...; cancer, cri...; ligamentum, i...; colon, i...; angūlus, i...; fissūra, ae...; orgānon, i...; atrium, i...; ramus, i...; puer, eri...; puella, ae...; palātum, i...; nasus, i...

Вправа 3.

Перекладіть латинською мовою.

Порожнина матки, поверхня плечової кістки, м'яз ока, верхня/нижня губа, отвір нижньої щелепи, корінь носа, частки головного мозку, м'язи плеча, ямки черепа, нервові вузли (ганглії), гребінь шийки ребра, ядра нервів, артерії коліна, відростки хребців, отвори вен.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Яку назву має іменник в латинській мові?
2. Як визначається основа іменників I та II відміни?
3. Як утворити форми Nom. Plur. та Gen. Plur.?
4. Сформулюйте «правило середнього роду».
5. Для яких термінів в анатомічній номенклатурі використовуються скорочення?
6. Як оформлюється аббревіація на письмі?

Практичне заняття №8

ТЕМА: ПРИКМЕТНИКИ ПЕРШОЇ ГРУПИ (I-II ВІДМІНКІВ)

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Прикметник латинською мовою називається *Nomen adiectivum*.

Прикметник є найуживанішою після іменника частиною мови термінологічної системи взагалі і медичної, зокрема, більшість фармацевтичних, клінічних термінів та номенклатурних назв в своєму складі мають прикметники. У структурі анатомічних термінів поряд з іменниками важливу роль відіграє прикметник.

У латинській мові, як і в українській, прикметники змінюються за родами, числами і відмінками

Прикметник виконує головну роль при вивченні латинської мови, яка є невичерпною скарбницею мудрості та нетлінних істин для освічених людей багатьох століть. Понад два тисячоліття вона є активним учасником формування інтелектуального потенціалу людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 57-61.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Які іменники належать II відмінку?
2. Як особливості у відмінюванні іменників середнього роду?
3. У якому відмінку пишуться назви лікарських засобів у рецептах?
4. У якому відмінку пишеться назва кількості речовин?
5. У чому вимірюються тверді і сипучі речовини, рідкі речовини і краплі?
6. На скільки відмін поділяються прикметники у латинській мові?
7. Яка словникова форма прикметників I-II відміни?
8. Як визначається основа прикметників I-II відміни?
9. Яка частина мови завжди стоїть першою в анатомічному терміні?
10. За якими граматичними категоріями узгоджуються прикметники з іменниками?
11. Який порядок слів у анатомічному терміні, що складається з двох іменників?
12. Який порядок слів у анатомічному терміні, що складається з іменника та прикметника?
13. Який порядок слів у анатомічному терміні, який складається з двох іменників і одного прикметника?

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Вправа 1.

Перекладіть терміни латинською мовою:

Глибока вена, сьомий зуб, четверта зв'язка, вилична кістка, ліве коліно, поперечний м'яз, крижова кістка, щитоподібна залоза, права лопатка, перше ребро, довгий м'яз, піднебінна поверхня, грудна артерія, середня гілка, друге ребро, широка зв'язка, порожня вена, грудна гілка.

Вправа 2.

Перекладіть терміни латинською мовою:

Зв'язка щитоподібної залози, відросток куприкового хребця, відросток виличної кістки, глибокий корінь зуба, суглоб правого коліна, поперечна зв'язка лопатки, отвір сьомого хребця, верхівка

третього зуба, широка зв'язка коліна, довгий м'яз шиї, середня артерія коліна, отвір порожньої вени.

Вправа 3.

Знайдіть і виправте помилки, перекладіть українською мовою.

Linguae vena, latus musculus, dexter genu, scapula dextrus, palatinum os, foramen dentis apicis, processus coccygeae vertebrae, apicis dentis tertii, transversa scapulae ligamentum, articulatio genu dextri.

Вправа 4.

Перекладіть українською мовою.

Ligamentum latum, os zygomaticum, pulmo dexter, ramus thoracicus, musculus longus colli, vena faciei profunda, vertebra coccygea, processus transversus, foramen apicis dentis, arteria interossea, ligamentum transversum scapulae, foramen venae cavae.

Практичне заняття №9

ТЕМА: СЛОВОТВІР. СТРУКТУРА МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ. СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ. ЧАСТКИ В НАЗВАХ ЛІКАРСЬКИХ РЕЧОВИН І ПРЕПАРАТІВ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Медична термінологія формувалась протягом багатьох епох, вдосконалюючись і розвиваючись. За своїм походженням медична термінологія неоднорідна. Значна її частина успадкована від стародавніх греків, хоч у словниковому складі сучасної медичної термінології трапляються слова, запозичені з інших мов.

У зв'язку з двомовністю медичної термінології в анатомічній термінології переважає латинська лексика, у клінічній – грецька. Багато клінічних термінів – назв захворювань, патологічних процесів в органах, операцій та ін. є складними словами, утвореними при допомозі декількох словотворчих елементів (коренів, префіксів, суфіксів) грецького походження.

Щоб розуміти і свідомо користуватися науковою грецько-латинською медичною термінологією, потрібно паралельно з латинськими словами вивчати їх грецькі дублети (корені), а також інші словотворчі елементи.

Назви органів тіла, хвороб, лікарських речовин рослинного, тваринного і неорганічного походження є словами латинськими, грецькими, або такими, що складаються з латинських і грецьких терміноелементів.

Слова складаються з частин, які в різних випадках мовлення з метою вираження певних значень, певного змісту, можуть то відніматися, то додаватися до основи або кореня слова. Додаючи до кореня або віднімаючи від нього окремі складові частини, утворюємо нові слова.

Щоб свідомо вивчати і краще і краще запам'ятовувати медичні терміни, необхідно навчитись аналізувати ці слова, тобто знаходити в них корінь, суфікс, префікс.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 44-47.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1. Перекладіть і поясніть терміни.

laryngitis, somatopathia, osteoma, angitis, nosologia, cytologia, podalgia, rhinitis, ophthalmologia, pancreatoma, splenitis, odontalgia.

Вправа 2. Перекладіть українською мовою.

Paralýsis diaphragmãtis, cancer ventriculi, ulcus perforans, cysta cerebralis, ulcera cutis, peritonitis primaria, cysta pancreatis, syndromum renale, symptomata rabiei, fractura colli femoris, symptomata ulceris oesophagi, carcinoma in situ cavitatis oris.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. На скільки груп поділяються прикметники в латинській мові?
2. Як відмінюються прикметники I групи?
3. Яке означення утворюють прикметник з іменником?
4. Про що гласить «Золоте правило роду»?
5. Яка послідовність дій при узгодженні прикметника з іменником?
6. Що вивчає клінічна термінологія? Дайте визначення поняттю «терміноелемент».
7. Які структурні моделі клінічних термінів ви знаєте?
8. Коли між терміноелементами складного клінічного терміна вживається з'єдну-вальний

голосний «-о-»?

9. У чому полягає відмінність між перекладом і поясненням клінічного терміна?

Практичне заняття №10

ТЕМА: РЕЦЕПТ ЯК ДОКУМЕНТ. СТРУКТУРА І ФОРМА РЕЦЕПТА. РЕЦЕПТУРНІ СКОРОЧЕННЯ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Рецептура – це розділ фармакології, в якому даються правила прописування і виготовлення ліків та правила виписування рецептів.

Рецепт – офіційний документ, і тому повну відповідальність за нього несуть як той, хто виписує, так і той, хто виготовляє ліки за виписаним рецептом. В багатьох випадках практичної медичної діяльності медична сестра має право самостійно прописувати ліки хворому. Тому медична сестра мусить опанувати основні відомості з граматики латинської мови і вміти грамотно оформити рецепт.

Слово *рецепт* (receptum) походить від дієслова *recipio*, *ere*, *recerē*, *receptum* – *брати* і в буквальному перекладі означає: *отримане, взяте*.

Головну увагу потрібно приділити структурі та правилам виписування рецептів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 63-65.
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України за № 360 від 19.07.2005 року (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15 березня 2023 року № 494) «Про затвердження Правил виписування рецепту та вимог – замовлень на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпускання лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптеки та її структурних підрозділів»

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Запишіть у *Not. та Gen.*

ампіцилін, розчин новокаїну, мазь еритроміцину, стрептоцидовий лінімент, дистильована вода, цукор, етиловий спирт, настоянка беладони, суспензія нітазолу, очна мазь дібіоміцину, густий екстракт валеріани, простий пластир.

Вправа 2.

Перекладіть рецепти українською мовою.

1. Recipe: Unguenti Prednisoloni 0,5% – 5,0
Da.
Signa: Для зовнішнього застосування
2. Recipe: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae aa 10 ml
Tincturae Belladonnae 5 ml
Mentholi 0,2
Misc. Da.
Signa: По 20–25 крапель 2–3 рази на день
3. Recipe: Suppositorium cum Nystatino 250000 OD
Da tales doses numero 20.
Signa: По 1 свічці ректально 2 рази на добу

Вправа 3.

Перекладіть латинською мовою.

1. Візьми: Таблетки фурациліну 0,02 для внутрішнього вживання числом 10.
Видай.
Познач: Розчинити 1 таблетку у 100 мл води для полоскання
2. Візьми: Лініменту стрептоциду 5% 30,0
Видай.
Познач: Для змащування шкіри

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що таке рецепт? 2. Якими є основні вимоги до рецепту?
3. Назвіть основні моделі рецептурного пропису.
4. Як оформлюється латинська частина рецепту?
5. Назвіть способи позначення дозування у рецепті.

Практичне заняття №11

ТЕМА: НАЗВИ ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ, ОКСИДІВ, СОЛЕЙ, КИСЛОТ. ЛІКАРСЬКІ ФОРМИ. ВИПISУВАННЯ РЕЦЕПТІВ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Хімічні елементи у назвах лікарських засобів

Є сотні тисяч неорганічних і понад 10 мільйонів органічних сполук, і їх кількість безперервно й швидко зростає. Перші науково обґрунтовані правила хімічної номенклатури органічних сполук було прийнято 1892 року на конгресі у Женеві (Женевська номенклатура). У неорганічній хімії окремі спроби сформулювати правила назвоутворення робили ще в середині ХІХ ст., але їх справжня систематизація відбулася лише у 80-х роках ХХ ст. На міжнародному рівні правила хімічної номенклатури створюються, періодично оновлюються і контролюються номенклатурною комісією IUPAC – Міжнародної спілки з теоретичної і прикладної хімії.

У 1994 році прийнято нову українську номенклатуру, розроблену Українською національною комісією з хімічної термінології і номенклатури з урахуванням останніх досягнень міжнародної номенклатури. Принципи нової української номенклатури затверджені Державним стандартом України (ДСТУ 2439-94).

Хімічна номенклатура – це сукупність найменувань хімічних елементів і їх сполук, які використовують у лікарських речовинах. У рецептах зазначають не символ хімічного елемента чи формулу сполуки, а їх латинську назву. До таких лікарських засобів належать назви оксидів, кислот, солей.

Знання хімічної термінології та номенклатури – це знання професійної мови, що дає змогу спілкуватися хімікам, науковцям, викладачам і студентам, орієнтуватися у сучасній науковій хімічній літературі. Упродовж тривалого часу наукова українська мова калькувала більшість термінів з російських джерел, що було певним гальмом у розвитку рідної мови.

Студенти мають пам'ятати, що назви хімічних елементів є іменниками середнього роду II відміни. Наприклад: *Zincum, i, n* – цинк, *Aurum, i, n* – аурум. Винятки *Sulfur, uris, n* (сірка) – іменник середнього роду III відміни, *Phosphorus, i, m* (фосфор) – іменник чоловічого роду II відміни.

Українські назви хімічних елементів слід розглядати як власні назви і писати з великої літери: Натрій, Бор тощо. Назви більшості елементів походять від латинських назв: *Magnium* – Магній, *Chlorum* – Хлор і т.д., тому назви деяких елементів, які не відповідали загальноприйнятим, замінили на латинізовані: Сульфур (*S*), Карбон (*C*), Гідроген (*H*) тощо

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 70-72.
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України за № 360 від 19.07.2005 року (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15 березня 2023 року [№ 494](#)) «Про затвердження Правил виписування рецепту та вимог – замовлень на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпускання лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптеки та її структурних підрозділів»

Виконайте вправи:

Вправа 1. Перекладіть українською мовою.

Sulfur praecipitatum, aqua Plumbi, Hydrargyrum praecipitatum, pasta Zinci, acidum hydrochloricum dilutum, emplastrum Plumbi simplex, tabulettae Acidi nicotinic, unguentum Hydrargyri oxydi flavi.

Вправа 2.

Перекладіть латинською мовою. Поставте у Nom. Sing. та Gen. Sing.

Молочна кислота, арсенатна кислота, арсенітна кислота, мурашина кислота, боратна кислота, сульфатна кислота, нітратна кислота, нітритна кислота, йодидна кислота, водню пероксид, заліза гідроксид, цинку оксид, ртуті оксид, мазь магнію пероксиду, розчин саліцилової кислоти, розведена оцтова кислота, драже аскорбінової кислоти, порошок алюмінію гідроксиду.

Вправа 3.

Перекладіть у Nom. Sing. та Gen. Sing.

Атропіну сульфат, ртуті нітрат, калію йодид, міді цитрат, барбітал-натрій, мазь метилсаліцилату, розчин кодеїну фосфату, порошок терпіну гідрату, вісмуту основний нітрат, суспензія гідрокортизону ацетату, нашатирний спирт.

Вправа 4.

Перекладіть українською мовою.

Platyphyllīni hydrotartras, Hydrargyri oxycyanidum, Laevomycetini stearas, Bismūthi subgallas, Barbitālum-natrium, Papaverini hydrochloridum, aether pro narcosi, solutio Testosteroni propinatis oleosa, linimentum Methylii salicylātis compositum, unguentum Sulfacyli-natrii, tabulettae Kalii iodīdi, suppositoria cum Natrii hydrocarbonāte.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що таке рецепт?
2. Які складові частини рецепта ви знаєте?
3. Які частини рецепта пишуться латинською мовою?
4. У якій послідовності виписуються лікарські речовини, з яких складаються ліки?
5. Якими правилами потрібно керуватись при написанні шостої частини рецепта?
3. Як формуються латинські назви хімічних елементів?
4. Як утворюються назви неорганічних кислот?
5. Які варіанти українських назв кислот Ви знаєте?
6. Як утворюються назви органічних кислот?
7. Як утворюються назви оксидів та закисів?
8. Як утворюються латинські назви солей?
9. У чому особливість перекладу назв калієвих та натрієвих органічних солей?
10. Як утворюються латинські назви складних ефірів?
11. Як перекладаються латинською мовою назви «брильянтовий зелений» та «нашатирний спирт»?

Практичне заняття № 12

ТЕМА: ІМЕННИКИ III ВІДМІНИ. ОСНОВНА ОЗНАКА ІМЕННИКІВ III ВІДМІНИ. РІВНОСКЛАДОВІ І НЕРІВНОСКЛАДОВІ ІМЕННИКИ. РОДОВІ ЗАКІНЧЕННЯ. ВИНЯТОК З ПРАВИЛ РОДУ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поняття «іменник» у латинській мові має назву «nomen substantivum» Саме слово «substanta» перекладається як «суть» «сутність», тобто іменник позначає суть істот, предметів, явищ.

Тертя відміна є найбільшою, найскладнішою серед усіх відмін латинської мови. До неї належать іменники чоловічого, жіночого та середнього родів, які в родовому відмінку однини (gen, sing) мають закінчення is.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології, правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії іменника. Адже саме іменник складає основну частину медичних термінів.

Такі риси латинської мови, як стислість і лаконічність, роблять її незамінним джерелом формування наукової термінології. Греко-латинські словотворчі елементи мають чітко фіксоване значення і тому дають змогу точно визначити поняття і використання їх під час творення назв нових невідомих захворювань, симптомів, явищ, а також назв нових лікарських препаратів. вивчаючи латинську мову, слід також пам'ятати, що вона є ключем до ряду європейських мов та до європейської культури у цілому. Таким чином, вивчення латинської мови розширює світогляд студента, поглиблює його загальну ерудицію сприяє оновленню висококультурного і висококваліфікованого спеціаліста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 78-82, 85-86, 92-94.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Проведення професійного тренінгу:

Загальна характеристика іменників III відміни:

- 1) До III відміни належать іменники, які в Genetivus Singularis мають закінчення -is.
- 2) До III відміни належать іменники всіх трьох родів. 3) Основа визначається шляхом відкидання від форми Gen. Sing. закінчення -is.
- 4) У більшості іменників III відміни основа Nom. Sing. і Gen. Sing. не співпадає.
- 5) Відповідно до своєрідності основи та закінчення іменники III відміни поділяються на 3 типи: приголосний, голосний та мішаний⁴.
- 6) Для визначення роду іменника III відміни необхідно враховувати закінчення Nom. Sing. та характер зміни основи.

Наприклад, закінчення -us властиве жіночому і середньому роду, однак закінчення Gen. Sing. -oris вказує на середній рід, а -udis – на жіночий.

Враховуючи це, можна визначити рід іменників:

corpus, oris n

incus, udis f

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Впишіть іменники чоловічого роду. Визначте основу.

herpes, etis; ars, artis; carbo, onis; fel, fellis; levator, oris; pollex, icis; rubor, oris; apex, icis; cartilago, inis; crus, uris; dens, ntis; vertex, icis; pes, pedis; origo, inis.

Вправа 2.

Перекладіть латинською мовою.

Верхня губа рота, правий шлуночок серця, верхівка крижової кістки, фасція поперечного м'яза, глибокий м'яз-згинач пальців, отвір верхівки зуба, короткий привідний м'яз великого пальця руки, м'яз-опускач верхньої губи, м'язи-згиначі пальців, вени твердої мозкової оболонки, кістки тіла людини, короткі м'язи-згиначі ребер, нижня частина великого вертлюга, передня п'яtkова суглобова поверхня, бічні п'яtkові гілки, внутрішній м'язпідіймач плечової кістки.

Вправа 3.

Перекладіть українською мовою.

Apex nasi, fascia lumbalis, tunica mucosa oris, trochanter minor, scelēton homīnis, tuber calcaneum, muscūlus adductor pollicis longus, ossa digitōrum pedis, muscūlus levātor angūli oris, muscūlus flexor digitōrum, labium oris superius, paries ventriculi anterior, muscūli levatōres costārum longi, vena obliqua atrii cordis, processus laterālis tubēris calcanei.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що вказує на належність іменника до III відміни?
2. За закінченням якого відмінка можна визначити рід іменника III відміни?
3. На які групи в залежності від співвідношення основ Nom. Sing. та Gen. Sing. поділяються іменники III відміни?
4. Які іменники називаються рівноскладовими та нерівноскладовими?
5. Які іменники належать до твердої, м'якої та мішаної груп?
6. Які закінчення Nom. Sing. властиві іменникам чоловічого роду?
7. Назвіть винятки з чоловічого роду?
8. Яким іменникам у Gen. Plur. властиве закінчення -ium, а яким -um?

Практичне заняття № 13

ТЕМА: ПРИГОЛОСНА ГРУПА ІМЕННИКІВ III ВІДМІНИ, ЇЇ ВІДМІНЮВАННЯ. УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ І ГРУПИ З ІМЕННИКАМИ III ВІДМІНИ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поняття «іменник» у латинській мові має назву «nomen substantivum». Саме слово «substanta» перекладається як «суть» «сутність», тобто іменник позначає суть істот, предметів, явищ.

Третя відміна є найбільшою, найскладнішою серед усіх відмін латинської мови. До неї належать іменники чоловічого, жіночого та середнього родів, які в родовому відмінку однини (gen, sing) мають закінчення is.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології, правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії іменника. Адже саме іменник складає основну частину медичних термінів.

Такі риси латинської мови, як стислість і лаконічність, роблять її незамінним джерелом формування наукової термінології. Греко-латинські словотворчі елементи мають чітко фіксоване значення і тому дають змогу точно визначити поняття і використання їх під час творення назв нових невідомих захворювань, симптомів, явищ, а також назв нових лікарських препаратів. вивчаючи латинську мову, слід також пам'ятати, що вона є ключем до ряду європейських мов та до європейської культури у цілому. Таким чином, вивчення латинської мови розширює світогляд студента, поглиблює його загальну ерудицію сприяє оновленню висококультурного і висококваліфікованого спеціаліста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 78-80.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Утворіть форму Gen. Sing. іменників і виділіть основу.

tumor _____	pronator _____
mos _____	aër _____
pulmo _____	doctor _____
dolor _____	embryo _____
trochanter _____	

Вправа 2. Випишіть іменники чоловічого роду. Визначте основу.

herpes, etis; ars, artis; carbo, onis; fel, fellis; levator, oris; pollex, icis; rubor, oris; apex, icis; cartilago, inis; crus, uris; dens, ntis; vertex, icis; pes, pedis; origo, inis.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що є спільною ознакою іменників III відміни?
2. Яких родів іменники належать до III відміни?
3. Які іменники називаються нерівноскладовими?
4. За формою якого відмінка ми знаходимо основу нерівноскладових іменників?
5. Як записуються у словниках іменники III відміни?
6. На скільки груп діляться іменники III відміни за типом відмінювання?
7. Які закінчення в Nom. sing. мають іменники чоловічого роду III відміни?

8. Які винятки із правил про чоловічий рід III відміни ви знаєте?

Практичне заняття № 14

ТЕМА: МІШАНА ТА ГОЛОСНА ГРУПА ІМЕННИКІВ ІІІ ВІДМІНИ, ЇХ ВІДМІНЮВАННЯ. УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ І ГРУПИ З ІМЕННИКАМИ ІІІ ВІДМІНИ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поняття «іменник» у латинській мові має назву «nomen substantivum». Саме слово «substanta» перекладається як «суть» «сутність», тобто іменник позначає суть істот, предметів, явищ.

Третя відміна є найбільшою, найскладнішою серед усіх відмін латинської мови. До неї належать іменники чоловічого, жіночого та середнього родів, які в родовому відмінку однини (gen, sing) мають закінчення is.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології, правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії іменника. Адже саме іменник складає основну частину медичних термінів.

Такі риси латинської мови, як стислість і лаконічність, роблять її незамінним джерелом формування наукової термінології. Греко-латинські словотворчі елементи мають чітко фіксоване значення і тому дають змогу точно визначити поняття і використання їх під час творення назв нових невідомих захворювань, симптомів, явищ, а також назв нових лікарських препаратів. вивчаючи латинську мову, слід також пам'ятати, що вона є ключем до ряду європейських мов та до європейської культури у цілому. Таким чином, вивчення латинської мови розширює світогляд студента, поглиблює його загальну ерудицію сприяє оновленню висококультурного і висококваліфікованого спеціаліста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 78-80.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправу:

Підберіть слова і поставте у потрібну форму.

Ren, is m; femur, oris n; humerus, i m; longus, a um; caput, is n; hepar, atis n; rete, is n; crus, cruris n (двічі); abdomen, is n; obliquus, a, um; nasalis, e; superior, ius; brevis, e.

1. caput _____ (головка плечової кістки).
2. ligamentum capitis _____ (зв'язка головки стегна).
3. musculus _____ (довгий м'яз голови).
4. ligamentum teres _____ (кругла зв'язка печінки).
5. _____ membranaceum _____ (коротка перетинчаста ніжка).
6. ossa _____ (кістки гомілки).
7. _____ genus articulare (суглобова сітка коліна).
8. musculus _____ (косий м'яз живота).
9. meatus _____ (верхній носовий прохід).
10. venae _____ (вени нирок).

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Які іменники належать до ІІІ відміни?
2. Які іменники називають рівноскладовими, а які нерівноскладовими?
3. Які іменники відмінюються за приголосним голосним, мішаним типами?
4. Яка різниця у відмінкових закінченнях приголосного і голосного типів?
5. Які іменники належать до винятків?
6. Які іменники належать до чоловічого роду третьої відміни?
7. Провідмінійте по одному іменнику приголосного, голосного і мішаного типу?

Практичне заняття № 15

ТЕМА: УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ І ГРУПИ З ІМЕННИКАМИ III ВІДМІНИ ВИПISУВАННЯ РЕЦЕПТІВ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поряд з іменниками у структурі медичних термінів важливу роль відіграє прикметник. Прикметники в латинській мові не мають окремої відміни: відмінюються за зразком іменників.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії прикметника. Адже до складу медичних термінів входять прикметники. Термінологія охоплює назви хвороб, патологічних процесів, способи обстеження і лікування тощо. Тому необхідно добре засвоїти алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

Для медичного працівника латинська мова має величезне практичне значення, оскільки оволодіння нею дає можливість розуміти медичну термінологію, писати рецепти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 57.
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України за № 360 від 19.07.2005 року (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15 березня 2023 року № 494) «Про затвердження Правил виписування рецепту та вимог – замовлень на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпускання лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптеки та її структурних підрозділів»

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Перекладіть терміни латинською мовою:

Глибока вена, сьомий зуб, четверта зв'язка, вилична кістка, ліве коліно, поперечний м'яз, крижова кістка, щитоподібна залоза, права лопатка, перше ребро, довгий м'яз, піднебінна поверхня, грудна артерія, середня гілка, друге ребро, широка зв'язка, порожня вена, грудна гілка.

Вправа 2.

Перекладіть терміни латинською мовою:

Зв'язка щитоподібної залози, відросток куприкового хребця, відросток виличної кістки, глибокий корінь зуба, суглоб правого коліна, поперечна зв'язка лопатки, отвір сьомого хребця, верхівка третього зуба, широка зв'язка коліна, довгий м'яз шиї, середня артерія коліна, отвір порожньої вени.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Які іменники належать до голосного типу III відміни?
2. Як вони відрізняються у відмінюванні від іменників приголосного типу?
3. Які іменники належать до мішаного типу III відміни?
4. Як відмінюються іменники мішаного типу?

Практичне заняття № 16

ТЕМА: ПРИКМЕТНИКИ II ГРУПИ. ПОДІЛ ПРИКМЕТНИКІВ II ГРУПИ НА ТРИ ПІДГРУПИ. РОДОВІ ЗАКІНЧЕННЯ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поряд з іменниками у структурі медичних термінів важливу роль відіграє прикметник. Прикметники в латинській мові не мають окремої відміни: відмінюються за зразком іменників.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії прикметника. Адже до складу медичних термінів входять прикметники. Термінологія охоплює назви хвороб, патологічних процесів, способи обстеження і лікування тощо. Тому необхідно добре засвоїти алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

Для медичного працівника латинська мова має величезне практичне значення, оскільки оволодіння нею дає можливість розуміти медичну термінологію, писати рецепти.

Знання основ латинської граматики, спеціальної лексики й основного греко-латинського словотворчого фонду забезпечує професійну термінологічну грамотність спеціаліста, водночас значно підвищує його загальнокультурний рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 97-100.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1. Знайдіть і виправте помилки, перекладіть українською мовою.

Linguae vena, latus musculus, dexter genu, scapula dextrus, palatinum os, foramen dentis apicis, processus coccygeae vertebrae, apicis dentis tertii, transversa scapulae ligamentum, articulatio genu dextri.

Вправа 2. Перекладіть українською мовою.

Ligamentum latum, os zygomaticum, pulmo dexter, ramus thoracicus, musculus longus colli, vena faciei profunda, vertebra coccygea, processus transversus, foramen apicis dentis, arteria interossea, ligamentum transversum scapulae, foramen venae cavae.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. На скільки відмін поділяються прикметники у латинській мові?
2. Яка словникова форма прикметників I–II відміни?
3. Як визначається основа прикметників I–II відміни?
4. Яка частина мови завжди стоїть першою в анатомічному терміні?
5. За якими граматичними категоріями узгоджуються прикметники з іменниками?
6. Який порядок слів у анатомічному терміні, що складається з двох іменників?
7. Який порядок слів у анатомічному терміні, що складається з іменника та прикметника?
8. Який порядок слів у анатомічному терміні, який складається з двох іменників і одного прикметника?

Практичне заняття № 17

ТЕМА: УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ II ГРУПИ З ІМЕННИКАМИ I-III ВІДМІН

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поряд з іменниками у структурі медичних термінів важливу роль відіграє прикметник. Прикметники в латинській мові не мають окремої відміни: відмінюються за зразком іменників.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії прикметника. Адже до складу медичних термінів входять прикметники. Термінологія охоплює назви хвороб, патологічних процесів, способи обстеження і лікування тощо. Тому необхідно добре засвоїти алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

Для медичного працівника латинська мова має величезне практичне значення, оскільки оволодіння нею дає можливість розуміти медичну термінологію, писати рецепти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 100-102.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Оберіть правильну форму прикметника, перекладіть українською мовою:

1. vena brev... (is, e)
2. foramen sacral... (is, e)
3. tuberculum medial... (is, e)
4. processus articulār... (is, e)
5. musculus ... (biceps, bicipitis)
6. tuberculum... (major, majus)
7. musculus super... (ior, ius)
8. ligamentum ter... (es, etis)
9. processus poster... (ior, ius)
10. foramen anter... (ior, ius)

Вправа 2.

Перекладіть українською мовою:

Processus lateralis, os ethmoidale, cornu posterius, musculus biceps, ramus cervicalis, musculus teres, foramen occipital, vertebra lumbalis.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. На які підгрупи діляться прикметники III відміни?
2. За яким типом відмінюються прикметники теперішнього часу активного стану?
3. Як утворюються дієприкметники теперішнього часу активного стану?
4. Як основу прикметників з трьома і двома родовими закінченнями?
5. Як знайти основу прикметників з одним закінченням на всі роди?

Практичне заняття № 18
ТЕМА: УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ II ГРУПИ
З ІМЕННИКАМИ 1-3 ВІДМІН

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поряд з іменниками у структурі медичних термінів важливу роль відіграє прикметник. Прикметники в латинській мові не мають окремої відміни: відмінюються за зразком іменників.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії прикметника. Адже до складу медичних термінів входять прикметники. Термінологія охоплює назви хвороб, патологічних процесів, способи обстеження і лікування тощо. Тому необхідно добре засвоїти алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

Для медичного працівника латинська мова має величезне практичне значення, оскільки оволодіння нею дає можливість розуміти медичну термінологію, писати рецепти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 104-107.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Перекладіть латинською мовою.

Кругла зв'язка печінки, висхідна аорта, пронизний нерв, висхідна шийна артерія, виступаюча судина, низхідна піднебінна артерія, поверхнева лімфатична судина, верхній повздожний м'яз, скронева кістка, тім'яна гілка, підшовна зв'язка, найдовший м'яз грудної клітки, найбільший сідничний м'яз, найдовший м'яз голови, нижня кінцівка, передня скронева гілка.

Вправа 2.

Перекладіть українською мовою.

Musculus longissimus colli, digītus minimus, vena cardiaca magna, vena cardiaca parva, musculus gluteus minimus, arteria cervicalis ascendens, venae perforantes femōris sinistri, corpus ossis sphenoidālis, pars petrōsa ossis temporālis, nodi lymphatīci cervicāles superficiāles, foramina sacralia posterīora, nervi temporāles profundi.

Вправа 3.

Перекладіть латинською мовою.

Передня тім'яна артерія, сполучні артерії головного мозку, постійні зуби, отвори найменших вен, сумка (bursa) найширшого м'яза спини, короткий м'яз найменшого пальця руки, лімфатичні вузли верхньої кінцівки, передні гілки, корінь нижнього зуба, глибокі скроневі артерії, верхні шийні ганглії, малі піднебінні артерії, поверхневі нижні, вени головного мозку, нижні скроневі борозни, синовіальні піхви пальців.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Скільки груп прикметників розрізняють у латинській мові?
2. Які родові закінчення мають прикметники першої групи?
3. Які прикметники належать до другої групи?
4. На скільки підгруп діляться прикметники другої групи?
5. Назвіть родові закінчення прикметників першої, другої і третьої підгруп?
6. За зразком якої відміни відмінюються прикметники першої групи?
7. За зразком якої відміни відмінюються прикметники другої групи?
8. Як знайти основу прикметників?

9. Які відмінкові закінчення мають прикметники другої групи у звичайному ступені.

Практичне заняття №19

ТЕМА: ІМЕННИКИ IV ВІДМІНИ. ОСНОВНА ОЗНАКА ІМЕННИКІВ IV ВІДМІНИ. ВІДМІНКОВІ ЗАКІНЧЕННЯ. ВЖИВАННЯ РОДОВОГО І ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКІВ ОДНИНИ І МНОЖИНИ ПРИ ВИПИСУВАННІ РЕЦЕПТІВ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поняття «іменник» у латинській мові має назву «nomen substantivum». Саме слово «substantivum» перекладається як «суть», «сутність», тобто іменник позначають суть істот, предметів, явищ. Іменники четвертої відміни складають велику частку серед загальної кількості в латинській мові взагалі. Так, до іменників четвертої відміни належать більшість назв анатомічних, фармацевтичних та клінічних термінів.

Назви органів тіла, хвороб, лікарських речовин рослинного, тваринного і неорганічного походження є словами латинського, грецького або такими, що складаються з латинських грецьких терміноелементи. Щоб свідомо вивчати і краще запом'ятовувати медичні терміни, необхідно навчитися аналізувати ці слова.

Перед медичним працівником завжди стоїть завдання вміло оперувати клінічними та фармацевтичними термінами, не завдаючи при цьому шкоди здоров'ю пацієнту, а також вміти передбачити ускладнення, які можуть виникнути, у зв'язку з допущенням помилки при виписуванні рецепту. Часто від знання та вміння залежить прогноз життя та працездатності людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 107-109.
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України за № 360 від 19.07.2005 року (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15 березня 2023 року № 494) «Про затвердження Правил виписування рецепту та вимог – замовлень на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпускання лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптеки та її структурних підрозділів»

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Перекладіть латинською мовою.

Середній слуховий прохід, кістки кисті, права грудна протока, орган слуху, печінкові протоки, глибока долонна дуга, поперекова частина спинного мозку, кісткова частина слухового проходу, ганглії (нервові вузли) синусів, зв'язка венозної протоки, борозна поперечної пазухи, внутрішній слуховий прохід, нерв внутрішнього слухового проходу, хрящ слухової труби, права кисть, кістки пальців правої кисті, венозне сплетіння під'язикового нерва, малі під'язикові протоки, органи відчуттів.

Вправа 2.

Перекладіть українською мовою.

Musculus longissimus colli, digitus minimus, vena cardiaca magna, vena cardiaca parva, musculus gluteus minimus, arteria cervicalis ascendens, venae perforantes femoris sinistri, corpus ossis sphenoidalis, pars petrosa ossis temporalis, nodi lymphatici cervicales superficiales, foramina sacralia posterioara, nervi temporales profundi.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. На які розряди поділяються прикметники III відміни за кількістю закінчень в nom. sing?
2. За якою групою іменників III відміни відмінюються прикметники III відміни?
3. Які закінчення мають прикметники III відміни в abl. sing., nom., plur. i gen. plur?
4. Які іменники належать до IV відміни?
5. Назвіть ознаки іменників чоловічого і середнього роду IV відміни.
6. Який іменник жіночого роду належить до IV відміни?

Практичне заняття № 20

ТЕМА: ІМЕННИКИ V ВІДМІНИ. ОСНОВНА ОЗНАКА ІМЕННИКІВ V ВІДМІНИ. РІД ІМЕННИКІВ. СЛОВНИКОВА ФОРМА. ВІДМІНКОВІ ЗНАЧЕННЯ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поняття «іменник» у латинській мові має назву «nomen substantivum». Саме слово «substantivum» перекладається як «суть», «сутність», тобто іменник позначають суть істот, предметів, явищ. Іменники п'ятої відміни складають не велику частку серед загальної кількості в латинській мові взагалі. Так, до іменників п'ятої відміни належать більшість назв, професійних висловів та назв зборів із вказівками на характер його дії.

Назви органів тіла, хвороб, лікарських речовин рослинного, тваринного і неорганічного походження є словами латинського, грецького або такими, що складаються з латинських грецьких терміноелементів. Щоб свідомо вивчати і краще запом'ятовувати медичні терміни, необхідно навчитися аналізувати ці слова.

Перед медичним працівником завжди стоїть завдання вміло оперувати клінічними та фармацевтичними термінами, не завдаючи при цьому шкоди здоров'ю пацієнту, а також вміти передбачити ускладнення, які можуть виникнути, у зв'язку з допущенням помилки при виписуванні рецепту. Часто від знання та вміння залежить прогноз життя та працездатності людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 110-114.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Перекладіть українською мовою.

Meatus acusticus, nervus meatus acustici externi, tuba auditiva, sulcus tubae auditival, genu nervi facialis, facies ossium, ossa faciei, plexus venosus caroticus internus, meatus nasi superior, cornu majus ossis hyoidei, ductus lymphatici, septum sinuum frontaliu, nervus sensorius, processus tuberculi calcanei, ligamenta brevia digitorum manus.

Вправа 2.

Складіть анатомо-гістологічні терміни. Перекладіть українською мовою.

inferius/membrum teres/major/musculus nervi/minoris/vagi/nucleus anterior/ramus/temporalis ossis/corpus/sphenoidalis descendens/ramus/posterior.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Які іменники належать до IV відміни?
2. Назвати винятки щодо іменників IV відміни.
3. Нанести приклади іменників – **us** в інших відмінах.
4. Навести приклади іменників V відміни.
5. Що означає слово species і в якому числі і відмінку воно вживається в рецептах?
6. Навести приклади зборів.

Практичне заняття № 21

ТЕМА: СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ. УТВОРЕННЯ ВИЩОГО І НАЙВИЩОГО СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ. ВЖИВАННЯ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поряд з іменниками у структурі медичних термінів важливу роль відіграє прикметник. Прикметники в латинській мові не мають окремої відміни: відмінюються за зразком іменників.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії прикметника. Адже до складу медичних термінів входять прикметники. Термінологія охоплює назви хвороб, патологічних процесів, способи обстеження і лікування тощо. Тому необхідно добре засвоїти алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

Для медичного працівника латинська мова має величезне практичне значення, оскільки оволодіння нею дає можливість розуміти медичну термінологію, писати рецепти.

Знання основ латинської граматики, спеціальної лексики й основного греко-латинського словотворчого фонду забезпечує професійну термінологічну грамотність спеціаліста, водночас значно підвищує його загальнокультурний рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 120-126.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Узгодьте прикметник з іменником. Перекладіть термін українською.

systema lymphatic __us, a, um rhinitis allergic __us, a, um neuralgia occipital __is, e meningitis tuberculos __us, a, um coma diabetic __us, a, um gangraena infectios ____us, a, um exitus letal __is, e phlegmone odontogen __us, a, um febris aphthos ____us, a, um typhus abdominal __is, e oesophagitis phlegmonos ____us, a, um

Вправа 2.

Перекладіть багатослівні терміни українською мовою.

Phlegmone laryngis, arteriitis senilis, coma traumaticum, rheumatismus muscularis, febris recurrens, allergia professionalis, aphthae neonatorum, arthritis rheumatica, infectiones congenitae, adenoma embryonale, gangraena cutis allergica, otitis purulenta acuta, caries dentis profunda, tuberculosis cutis ulcerosa primaria, morbus cordis rheumaticus acutus, laryngitis posterior chronica, paralysis cerebri infantilis, tumor odontogenus malignus.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які іменники належать до V відміни?
2. В якому часі вживається іменник species?
3. Які збори чаю ви знаєте?
4. На що вказує назва збору?
5. В якому відмінку виписуються збори в рецептах?

Практичне заняття № 22

ТЕМА: ЧИСЛІВНИКИ. КІЛЬКІСНІ І ПОРЯДКОВІ ЧИСЛІВНИКИ ДО 10. ЧИСЛІВНИКИ-ПРЕФІКСИ В АНАТОМІЧНІЙ, ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ. ЗАЙМЕННИКИ В РЕЦЕПТУРІ. ВИРАЗИ ІЗ ЗАЙМЕННИКАМИ В РЕЦЕПТІ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Поряд з іменниками у структурі медичних термінів важливу роль відіграє прикметник. Прикметники в латинській мові не мають окремої відміни: відмінюються за зразком іменників.

Щоб орієнтуватися в анатомічній, гістологічній, клінічній чи фармацевтичній термінології правильно конструювати складні медичні терміни, необхідно найперше засвоїти граматичні категорії прикметника. Адже до складу медичних термінів входять прикметники. Термінологія охоплює назви хвороб, патологічних процесів, способи обстеження і лікування тощо. Тому необхідно добре засвоїти алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

Для медичного працівника латинська мова має величезне практичне значення, оскільки оволодіння нею дає можливість розуміти медичну термінологію, писати рецепти.

Знання основ латинської граматики, спеціальної лексики й основного греко-латинського словотворчого фонду забезпечує професійну термінологічну грамотність спеціаліста, водночас значно підвищує його загальнокультурний рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 117-119.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАННЯТТЯ:

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Перекладіть на латинську мову:

Третє ребро, другий м'яз, шість міліграм, друга фаланга, п'ятдесят грамів, три корови, сто коней, п'ятий хребець, п'ятнадцять крапель, один грам, третя кістка.

Вправа 2.

Запишіть та запам'ятайте крилаті вислови:

Duo qui lepores sequitur, neutrum capit. Хто женеться за двома зайцями, жодного не спіймає. Malo alieno saepe docemur. На чужій біді часто вчимося. Aegroto dum anima est, spes esse dicitur. Поки у хворого є дихання, кажуть, що є надія. Alea iacta est. Жереб кинуто. Barba crescit, caput nescit. Борода росте, а голова не тямить.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Назвати ступені порівняння прикметників у латинській мові.
2. Як утворюється вищий ступінь порівняння прикметників?
3. Як утворюється найвищий ступінь порівняння прикметників?
4. Назвати ступені порівняння прикметників, які утворюються від різних основ.
5. Назвати неповні ступені порівняння прикметників.
6. Навести приклади медичних термінів з різними ступенями.
7. На які групи поділяються числівники?
8. Назвіть кількісні числівники від 1 до 10.
9. Як узгоджуються числівники з іменниками?
10. Назвати числівники-префікси, навести приклади медичних термінів.

Практичне заняття № 23

Прислівник – незмінна частина мови, що означає ознаку дії, і (рідко) ознаку предмета. Вони поділяються на власне прислівники та прикметники, утворені від прикметників. Від прикметників II відміни утворюються прислівники на -e або (рідше) на -o: *latus* – широкий, *late* – широко, *citus* – швидкий, *cito* – швидко. Від прикметників III відміни утворюються прислівники на -iter (рідше -er): *acer* – гострий, *acriter* – гостро, *brevis* – короткий, *breviter* – коротко, *recens* – свіжий, *recenter* – свіжо.

У рецептах зустрічаються прислівники: *cito* – швидко, *citissime* – найшвидше, *statim* – негайно, *quantum satis* – скільки потрібно тощо.

Прислівники, які найчастіше вживаються у медичній практиці і в рецептурі *acute* – гостро *ana* – по, порівну *aseptice* – асептично (в безгнільних умовах) *bene* – добре *caute* – обережно *quantum satis* – скільки потрібно *exacte* – точно, докладно *gratis* – безоплатно, безкоштовно *satis* – досить *statim* – негайно *minutim* – дрібно *optime* – якнайкраще *partim* – частково *perpetuo* – постійно *raecipe* – переважно *quantum libet* – скільки завгодно *cito* – швидко *male* – погано.

Сполучник – це службова частина мови, що виражає відношення між окремими членами простого та частинами складного речення.

Із сполучників в термінах та рецептах вживаються: Сурядні: *et – i, seu* (скорочено *s.*) – або. Наприклад: *cranialis et caudalis* – краніальний і каудальний; *Recipe: Radicis et rhizomatis Valerianae 50,0.* – Візьми: кореня та кореневища валеріани 50 грамів; *flavacridini hydrochloridum s. trypaflavinum* – гідрохлорид флавакридину або трипафлавін. Підрядні: *ut* – щоб, для того щоб. Сполучник *ut* вживається в рецептах в підрядному реченні мети з дієсловом-присудком в умовному способі – *coniunctivus: Misce, ut fiat solutio.* – Змішай, щоб утворився розчин.

Прийменник – це службова частина мови, що об'єднує слова в реченні. Латинські прийменники на відміну від українських, вживаються з іменниками в знахідному (*accusativus*) та орудному (*ablativus*) відмінках. Більшість з прийменників вимагають знахідного відмінка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021, стор. 154-157.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАННЯТТЯ:

Виконайте вправи:

Вправа 1.

Утворіть ступені порівняння прислівників та перекладіть:

Exacte, cito, alte, fortiter, bene.

Вправа 2.

Провідмініайте в Nom. et Gen. sing, et plur., перекладіть:

Tuberculum minus, pulvis subtilissimus (дрібніший порошок), *pulvis subtilis* (дрібний порошок), *pulvis grossus* (крупний порошок), *pulvis grossissimus* (дуже крупний).

Вправа 3.

Утворіть від прикметників прислівники зі ступенями порівняння:

bonus, malus, cautus, rarus, niger, simplex, acer, solubilis.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. На які групи поділяються числівники?
2. Назвіть кількісні числівники від 1 до 10.
3. Як узгоджуються числівники з іменниками?
4. Назвати числівники-префікси, навести приклади медичних термінів.
5. На які групи поділяються прислівники?
6. Як утворюється друга група прислівників?
7. Які ступені порівняння мають прислівники?

8. Назвати прислівники, що вживають у рецептурі.

Практичне заняття №24

ТЕМА: ПРИСЛІВ'Я ТА КРИЛАТІ ВИРАЗИ. ЧИТАННЯ ТА АНАЛІЗ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ТЕКСТІВ

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

Латинська мова є одним із найважливіших джерел інформації про майбутню професійну лексику медика, а вивчення клінічних термінів як семантичних одиниць на практичних заняттях викликає цікавість студентів до вивчення предмета, а значить оптимізує навчальний процес по вивченню латинської мови.

Медицина і латинська мова – нерозлучні. Опановуючи латинську медичну термінологію, студент не лише підвищує свій загальнокультурний рівень, а й забезпечує професійну термінологічну грамотність. Що ж являє собою професійна медична термінологія?

Сучасна медична термінологія – макротерміносистема, сукупність медичних та парамедичних термінів якої досягає кількох сотень тисяч. План будови медичної термінології різноманітний: морфологічні утворення та процеси, характерні для організму людини в нормі та при патологіях на різних стадіях їх розвитку; хвороби та патологічні стани людини; форми їх протікання та ознаки (симптоми, синдроми), збудники та переносники хвороб. Також сюди можна віднести фактори навколишнього середовища, що впливають на організм людини позитивно або негативно; показники гігієнічних норм та оцінок; методи їх діагностики, профілактики і терапевтичного лікування хвороб; лікарські рослини, лікарські засоби і т.д.

Кожен термін – елемент визначеної субсистеми, наприклад, анатомічної, терапевтичної, хірургічної, гінекологічної, ендокринологічної, судово-медичної, травматологічної, біохімічної, генетичної і т.д. Кожна субтерміносистема відображає певну наукову класифікацію понять, затверджену в даній науці. Разом із цим, терміни із різних субсистем, взаємодіючи один з одним, знаходяться в певних смислових відношеннях та пов'язані між собою на рівні макротерміносистеми.

Це відображає подвійну тенденцію прогресу, однією стороною якого є подальша диференціація наук, а іншою – їх взаємна зумовленість та інтеграція, що мають тенденцію до посилення. У ХХ столітті значно кількість вузькоспеціалізованих субтерміносистем, що виражають поняття, пов'язані з діагностикою, лікуванням та профілактикою хвороб, які в більшій мірі вражають окремі органи та системи. Прикладом цього можуть бути нейрохірургія, пульмонологія, урологія, нефрологія. За останні десятиліття значних розмірів досягли словники вузької спеціалізації з онкології, кардіології, імунології, медичної вірусології та наук гігієнічного профілю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології - К.: Медицина, 2021.

ЗАВДАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАННЯТТЯ:

Виконайте завдання:

Завдання 1

Прочитайте та запам'ятайте латинські висловлювання, занотовані видатними людьми:

Medicina fructuosior ars nulla. – Медицина плідніша від інших наук (Пліній)

Medicina soror philosophiae. – Медицина – сестра філософії. (Демокрит)

Medicus nihil aliud est, quam animi consolatio. – Лікар є не що інше, як утіха для душі (Петроній)

Medice, cura te ipsum! – Лікар,вилікуй себе сам! (Євангеліє від Луки, гл. IV)

Завдання 2.

Прочитайте та запам'ятайте латинські вислови з медичною термінологією:

Chirurgiae effectus inter omnes medicinae partes evidentissimus – Результативність хірургії серед інших галузей медицини найбільш очевидна.

Chirurgus curat manu armata – Хірург лікує озброєною рукою.

Chirurgus mente prius et oculis agat, quam armata manu – Нехай хірург спочатку діє розумом і очима,

ніж озброєною рукою.

Festina lente! – Спіши повільно!

Gravia graviorem curam exigent pericula. – Серйозні загрози потребують іще більш серйозного лікування.

Loco dolente – у больовій точці.

Ubi pus, ibi evacua. – Де гній, там очищуй.

Locus minoris resistentia – місце найменшого спротиву.

Ne tentas aut perface. – Не намагайся, або облиш.

Ultima ratio – останній засіб.

А також ніколи не слід забувати, що:

Quidquid agis, prudenter agas et reprice finem. – Щоб ти не робив, роби з розумом і передбачай результат.

Qui proficit in litteris, sed deficit in moribus, plus deficit, quam proficit – Хто досягає успіхів у науках, але відстає у моральних принципах, той більше відстає, ніж прогресує.

Доречний латинський вислів прикрашає мову, виступ, твір, а сам автор виявляє ерудицію і фахову освідченість.

Завдання 3.

Прочитайте та запам'ятайте крилаті латинські вислови

Pecunia non olet - Гроші не пахнуть

Varium et mutabile semper femina - Жінка завжди непостійна і мінлива

Scientia potentia est - Знання – сила

Dum spiro, spero - Поки дихаю, сподіваюся

Per aspera ad astra - Крізь терни до зірок

Terra incognita - Невідома земля

Docendo discimus - Навчаючи інших, навчаємось самі

Memento mori - Пам'ятай про смерть

Homo sapiens - Людина розумна

Clavus clavo pellitur - Кли́н кли́ном вибивають

A priori - Первісно (саме собою зрозуміло, істина)

Errare humanum est - Помилятися людині властиво

Primus inter pares - Перший серед рівних

Mens sana in corpore sano - У здоровому тілі – здоровий дух

Amicus Plato, sed magis amica veritas - Платон мені друг, але істина дорожча

Homo locum ornat, non locus hominem - Людина прикрашає місце, а не місце людину

ЗАПИТАННЯ ДЛІЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що являє собою сучасна медична термінологія?
2. Чому латинську мову вважають джерелом інформації про майбутню спеціальність медика?
3. Які крилаті латинські вислови ви знаєте?